

Nahlédnutí do španělské knihovničky: Reprezentativní díla ze španělské literatury pro děti a mládež

Autor: Mgr. Athena Alchazidu Ph.D.

Číslo: roč. 2, č. 2/2016

Rubrika: Pře(d)kládáme

Klíčová slova:

literatura pro děti a mládež, příběhy s dětským hrdinou, španělská literatura pro děti a mládež, překladová literatura

Říká se, že jedno z hlavních kritérií, podle nichž lze posuzovat kulturní vyspělost národa, představuje jeho kanonická literatura. Vypovídající hodnotu má volba konkrétních děl, jež jsou překládána a jež se tak mohou dostat i k našim čtenářům a především pak k literátům, kteří se mohou nechat zahraničními autory inspirovat. Začněme ve španělsky mluvících zemích a nechme se inspirovat.

Úvod

Říká se, že jedno z hlavních kritérií, podle nichž lze posuzovat kulturní vyspělost národa, představuje jeho kanonická literatura. Slovenský spisovatel a překladatel Blahoslav Hečko toto tvrzení dále rozvinul a prohlásil, že dalším významným ukazatelem se stává i výběr překladové literatury. Vypovídající hodnotu má tedy volba konkrétních děl, jež jsou překládána a jež se tak mohou dostat i k našim čtenářům a především pak k literátům, kteří se mohou nechat zahraničními autory inspirovat. Navážeme-li na tuto myšlenku, lze prohlásit, že další nesmírně významnou skutečností, která utváří obraz kulturní vyspělosti národa, je význam a úloha, jež připadají literatuře pro děti a mládež. Ta totiž představuje základní stupeň pomyslného schodiště, na němž už od nejtletějšího věku dochází k formování malého čtenáře a k jeho motivaci stoupat do vyšších pater. Dítěti tak pomáhá nejen utvářet literární vkus, ale i získat větší rozhled.

Nahlédněme nyní do knihovničky malého španělského čtenáře a podívejme se, s jakými knihami vyrůstají děti ve Španělsku

Hned zkraje je třeba upřesnit, že tamní literatura pro děti a mládež si začala budovat svou tradici relativně pomalu za mimořádně složitých společenských okolností na přelomu 19. a 20. století. K počátkům intencionální literatury pro děti na Pyrenejském poloostrově neodmyslitelně patří autorská pohádka **Myšák Pérez** (Ratón Pérez), která téměř okamžitě sklidila obrovský úspěch a doslova zlidověla. Až do dneška neodmyslitelně patří k základním pohádkám, po kterých rodiče sahají zejména v době, kdy se dětem začnou viklat mléčné zuby. Autor Luis Coloma Roldán (1851-1915) napsal pohádku na zakázku královského dvora roku 1894, když se malý princ Alfons nedokázal smířit s tím, že mu vypadl zub. Překonat nepříjemnou zkušenost mu pomohla právě postava svérázného myšáka se slamákem a brejličkami, který v noci obchází domy a do speciální červené brašničky sbírá vypadlé dětské zoubky. Myšáka Péreze si okamžitě zamiloval nejen následník trůnu, ale i děti a dospělí v celém Španělsku a později také v Latinské Americe. Navíc od vydání pohádky se v hispánských zemích rozšířil zvyk ukládat vypadlé mléčné zoubky pod polštář, kam si pro ně chodí Myšák Pérez a za odměnu dětem nechá malý dárek.

Začátek 20. století je spojen s obdobím nebývalého uměleckého kvasu, kdy se na španělské literární

scéně prosazovala **avantgarda**. Do tohoto podnětného období spadá geneze příběhů Pinocha, z dílny ilustrátora a spisovatele Salvadora Bartolozziho (1882-1950). Pinocho je sice inspirován Collodiho Pinocchiem, jehož překlad do španělštiny Bartolozzi ilustroval, ovšem dlužno říci, že co do popularity svou předlohu na domácí scéně zcela zastínil. Pinochovy příběhy, které Bartolozzi opatřil výraznými ilustracemi, na nichž se duch avantgardy rozhodně nezapřel, vycházely nejprve časopisecky. Teprve později, zejména ve 20. letech, byly vydány knižně. Uvedme alespoň pár příkladů: *Pinochova dobrodružství*, *Pinocho císařem*, *Pinocho v Číně*, *Pinocho na Měsíci*. Bartolozziho hrdinu lze bez nadsázky zařadit mezi stěžejní literární postavy, které navzdory času i dnes neodmyslitelně patří do skupiny nejvýznamnějších knižních kamarádů španělských dětí mladšího školního věku. Pro stejnou věkovou kategorii čtenářů do devíti let je určena i série příběhů, jež také vznikaly v období konce dvacátých a třicátých let. Jejich hrdinkou je malá Celia, kterou autorka Elena Fortún (1886-1952) pojala jako velmi zvědavou, neposednou a často i nezbednou holčičku, se kterou se i dnešní děti mohou lehce identifikovat. V českém překladu vyšlo již několik titulů, kupříkladu *Celie si vymýšlí*, *Celie ve škole* či *Celie spisovatelkou*. Čtenář má možnost nahlédnout do dětského světa plného nejen fantazie, ale i záhad a nekonečného množství otázek, ke kterým si hrdinka hledá vlastní odpovědi, jelikož ty, které jí nabízejí dospělí, pro ni nejsou uspokojivé.

Snad k nejvýraznějším španělským spisovatelům literatury pro děti a mládež patří **Gloria Fuertes** (1917-1998), všestranná autorka s nezaměnitelným smyslem pro humor a s neobyčejnou obrazotvorností. Její poezie, postavená na hře se slovy, má nezřídka blízko k nonsensu. Řídky a básničky této autorky jsou sice určené dětem předškolního a mladšího školního věku, nicméně jsou nesmírně oblíbené i mezi dospělými. Jako příklad je možno uvést tituly *Bláznivá husa* (*La oca loca*, 1973) či *Prales v rýmech* (*La selva en versos*, 1995). Rovněž autorčiny prozaické příběhy se vyznačují mimořádnou hravostí. Za zmínku stojí zejména kniha *Klokani holka pro všechno* (*Cangura para todo*, 1968), která je určena dětem do 9 let a v níž se vedle dětských hrdinů objevují i ti zvířecí, jako například klokanice, ucházející se o místo vychovatelky a hospodyně. Gloria Fuertes pěstovala všechny žánry. Neměli bychom proto zapomenout na její dramatickou tvorbu pro děti. Autorka se totiž u dětí snažila vzbudit zájem nejen o četbu, ale i o recitaci. Rovněž se snažila autorsky přispět texty vhodnými pro dramatickou výchovu, jako třeba v případě vánočně laděné hry *Tři královny z východu* (*Las tres reinas magas*, 1979). V této oblíbené hře vystupují manželky tří králů, které se jmenují Kašpara, Melichara a Baltazara a které se rovněž chtějí vypravit na cestu za Jezulátkem. Tyto humorné dramatické skeče autorka navíc doplňovala návody k výrobě kostýmů a rekvizit. Není tedy divu, že v mateřských i základních školách jsou stále velice oblíbené a každoročně jsou pravidelně nacvičovány řadou školních divadelních souborů.

Pokud by bylo třeba zvolit pouze jednu knihu, aby co nejlépe reprezentovala současnou španělskou tvorbu pro děti, nepochybně by to byla některá od [Elviry Lindo](#) (1962). První příběhy o malém chlapci Manolitu Brejlounovi z madridského předměstí Carabanchel napsala autorka na konci 80. let původně pro rozhlas. Když pak v 90. letech vyšel Manolito knižně, stal se doslova fenoménem. Manolito je totiž jakousi španělskou obdobou Goscinyho Mikuláše. Vtipné a humorné příběhy, které vyšly i česky (*Manolito Brejloun* a *Chudák Manolito*), jsou bez nadsázky kulturní četbou i pro mnohé dospělé. Z kategorie knih pro mládež je třeba zmínit oblíbeného spisovatele **Jordiho Sierru** i **Fabru**. Autor je skvělým vypravěčem, jenž dokáže čtenáře zaujmout nápaditým příběhem i dějem plným zvratů, v němž není nouze o tajemství ani o záhady. Přitom často volí závažná témata, k nimž se řadí třeba drogová závislost mladistvých či přistěhovalectví. Jmenujme alespoň jeho *Jahodová pole* (*Campos de fresa*) či *Nebeskou bránu* (*La puerta del paraíso*).

Knihy latinskoamerických autorů

Španělsko má obrovskou jazykovou výhodu, kterou představuje široký akční rádius španělštiny. Díky tomu se tamní čtenáři mohou přímo bez potřeby překladu seznámit s národní literaturou dalších

téměř dvou desítek států v Latinské Americe, kde je úřední řečí právě španělština. Na španělský knižní trh se tak snáze a mnohem rychleji dostávají knihy latinskoamerických autorů usilující o přízeň malých čtenářů i na Pyrenejském poloostrově. K ukázkovým příkladům patří série komiksových příběhů, jejichž ústřední postavou je malá Mafalda. Autorem těchto nesmírně oblíbených komiksů, a to nejen u dětí, ale i u dospělých, je argentinský kreslíř Joaquín Salvador Lavado Tejón, známý pod uměleckým jménem **Quino**. Mafalda vznikla v roce 1964, tedy před půl stoletím, a stala se opravdovým pojmem nejen v rodné Argentíně a v celé Latinské Americe, ale vzápětí i ve Španělsku. Některé Mafaldiny povedené výroky natolik zlidověly, že se staly součástí běžného slovníku. Dodejme, že Mafalda společně se svými kamarády není pouze vtipnou glosátorkou mnoha komických situací z běžného života. K velmi častým tématům patří i aktuální společenské problémy, a to včetně těch vážnějších, na něž se vždy poukazuje s nadsázkou a humorem. Tak například Mafaldin kamarád Miguelito prohlašuje, že země, kde se tiskne víc bankovek než knih, je snadno prodejná, a tak to s ní nikdy nemůže dopadnout dobře. Své mudrování uzavírá otázkou: **Nebyl by svět krásný, kdyby knihovna byla důležitější než banka? A s tímto názorem není možné nesouhlasit.**

ALCHAZIDU, Athena. Nahlédnutí do španělské knihovničky: Reprezentativní díla ze španělské literatury pro děti a mládež. *Impulsy: Inspirace, náměty a trendy dětského čtenářství* [online]. roč. 2, č. 2/2016 [cit. 2016-05-11].

Dostupný z WWW: impulsy.kjm.cz/impulsy-clanek/spanelska-knihovnicka.
ISSN 2336-727X.